

Työsuhde/yrittäjä – rajanvedosta etenkin ns. kevytyrittäjien osalta

Reilua työelämää 28.9.2023

Markus Palomurto / Eläketurvakeskus

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

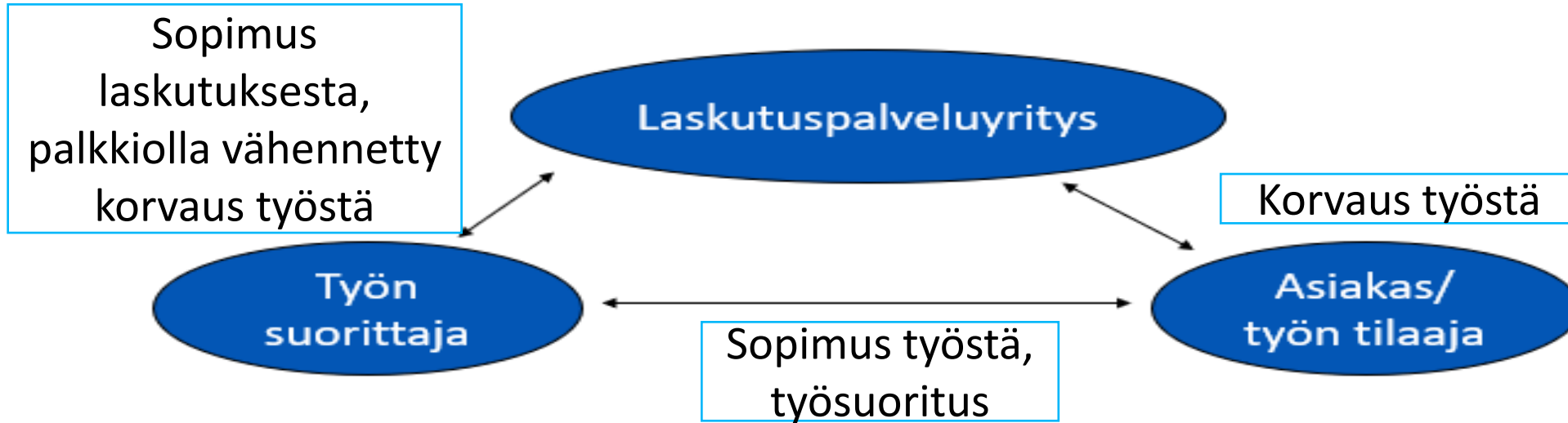
Työsuhteen /yrittäjätoiminnan työeläkevakuuttaminen

- Käytännön tasolla kyse on siitä, kenen lompakolla käydään. Yrittäjä vastaa itse työeläkevakuuttamisestaan (yrittäjän eläkelaki, YEL). Työsuhteisen työskentelyn eläkevakuuttamisesta vasta työnantaja (työntekijän eläkelaki, TyEL).
- Kyse on merkittävästä erästä, noin 25 % työstä maksettavasta korvauksesta.
- Työsuhde/yrittäjä rajanveto tehdään työsopimuslain tunnusmerkkien perusteella. Asia ei ole sopimuksen varainen eikä mikään muotoseikka (esim. laskutuspalveluyrityksen käyttö) ainakaan yksin kysymystä ratkaise.
- Kolmatta tapaa työskennellä/jakaa työntekoon liittyvät velvoitteet ei ole.
On vain yrittäjiä/työsuhteista työtä.

Työnteon uudet muodot: laskutuspalveluyritykset

- Laskutuspalveluyritysmalliin liittyy pääsääntöisesti kolme toimijaa

- Laskutuspalveluja käyttäviä henkilöitä (työn suorittajia) pidetään työeläkevakuuttamisen näkökulmasta lähtökohtaisesti yrittäjinä.
- Verotuksessa ennakonpidätyksestä huolehtii laskutuspalveluyritys eli työnsuorittaja arkipäivän keskustelun tasolla helposti rinnastuu palkansaajaan.

Mikä on tuttua ja turvallista

- On vain joko yrittäjäasemassa tai työsuhteessa tehtyä työtä. TSL:n tarkennus ei tuonut olennaista muutosta. => Kaikki vanhat soveltamislinjaukset eläkevakuuttamisen osalta ovat edelleen relevantteja.
- Vako 21204:2021 annettu 2.2.2023, julkaistu
- A:n tehtäviin on kuulunut muun muassa kuorma-auton kuljettaminen, lattiapohjien ja betonilattioiden teko, lavojen vaihto, koneiden siirto ja huolto, romun keräys ja lajittelu sekä tonttien raivaus. A on ilmoittanut, että X Oy on määrännyt hänen työtehtävänsä, hän on saanut ohjeita X Oy:ltä työtehtäviä varten ja hänen työntekoaan on valvottu työtabletin ohjelman kautta. A:n mukaan työ on ollut jatkuvaa, ja työaika on ollut keskimäärin 8 -14 tuntia. Varsinaista työaikaa ei ole ollut.
- A:n työn tekemisen tosiasiallisista olosuhteista esitetty selvitys sekä hänen asemaansa työn suorittajana liittyvät taloudelliset ja sosiaaliset seikat kokonaisuutena huomioon ottaen vakuutusosoikeus katsoo, **etteivät pelkästään laskutuksen hoitaminen laskutuspalveluyhtiön kautta ja arvonlisäveron osuuden sisällyttäminen laskutettuun summaan kuitenkaan osoita A:n toimineen valituksenalaisena aikana itsenäisenä yrittäjänä**. Henkilön toimintaan sovellettava työeläkelaki ei myöskään määräydy suoraan sen perusteella, mitä henkilön toiminnassaan käyttämän palvelun sopimusehdoissa on työeläkevakuuttamisen osalta mahdollisesti mainittu.
- **Näin tämä olisi ratkaistu aikaisemmin ja näin se ratkaistiin nytkin.**

Laskutuspalvelun käyttö ei muuta perusargumentteja

- VakO:n päätös 20340:2021(L), annettu 22.3.2023, julkaistu
- A hakeutui X Oy:öön puhelinmarkkinointityöhön yhtiön internet-sivuilla olleen työpaikkailmoituksen perusteella. Ilmoituksesta ei käynyt ilmi, että työtä tehtäisiin yrittäjänä tai että palkkion maksu tapahtuisi kolmannen osapuolen kautta. A:n ja X Oy:n solmimassa **toimeksiantosopimuksessa sovittiin muun muassa siitä, että tuntipalkkiosta ja provisiosta koostuva palkkio maksetaan kuukausittain Y osuuskunnan kautta ja A vastaa YEL-vakuutuksen ottamisesta Y osuuskunnan kautta.** A:lle sovittu tuntipalkkio oli lähellä esimerkiksi kaupan alan tuntipalkkaa. A työskenteli X Oy:n tiloissa sen työvälineillä ja soitot tapahtuivat X Oy:n tietokoneohjelman kautta. Työn johto- ja valvontaoikeutta käytti toimistopäällikkö. Asiakkaisiin otettiin yhteyttä X Oy:n toimittaman asiakasrekisterin perusteella. Palkkalaskelman mukaan A:n luontoisetuna oli ravintoetu ja ennakonpidätys sisälsi sairausvakuutuksen päivärahamaksua. Rahapalkka sisälsi lomakorvauksen, lomarahaa, kausilisän ja ylityöt. X Oy:n mukaan tarkoituksena oli ollut nimenomaisesti luoda sopimussuhde, jota ei voida pitää työsuhteena. **Vakuutusosoikeus totesi, että osapuolten näkemykset oikeussuhteen laadusta ja sopimuksen nimeäminen eivät ole ratkaisevassa asemassa arvioitaessa oikeussuhteen luonnetta, vaan ratkaisevaa on, täyttyvätkö työskentelyssä työsuopimuslain 1 §:ssä säädetyt työsuhteen tunnusmerkit. Vakuutusosoikeus katsoi palkkalaskelmankin osoittavan A:n tehneen työtä X Oy:n lukuun palkkaa vastaan. Kun otettiin huomioon myös X Oy:n työn johto- ja valvontaoikeudesta, työntekosuhteen syntymisestä, toimeksiantosopimukseksi nimetyn sopimuksen sisällöstä sekä tosiasiallisista työskentelyolosuhteista esitetty selvitys, katsottiin A:n olleen sellaisessa epäitsenäisessä asemassa, joka on ominaista työsuhteessa työskentelylle ja työsuhteen tunnusmerkkien katsottiin täyttyvän.**
- Voi jopa miettiä, olisiko tämä tapaus edennyt Vakuutusosoikeuteen asti, jos siinä ei olisi ollut tuota laskutuspalvelu -kuviota.
- Vastaavia tapauksia mm. rakentamisesta, kaupan- ja kuljetuksenalalta

Ruokalähetti TELK/2804/2021, annettu 13.4.2022, äänestyspts, nyt Vakuutusosoikeudessa, julkaistu

- TELK totesi A:n hyötynneen työskentelystään saamansa vastikkeen myötä, mutta työskentelyn välittömän hyödyn koituneen Yhtiön hyväksi. A on siten toiminut Yhtiön lukuun, ja kyseinen tunnusmerkki työnantajan lukuun toimimisesta sinänsä täyttyy.
- TELK katsoi, että A:lla kokonaisuutena arvioiden ei ole ollut tyypillistä yrittäjäriskiä toiminnassaan ruokalähettinä.
- Omat työvälineet ja laaja vapaus valita työajat ovat seikkoja, jotka voivat liittyä niin työsuhteeseen kuin yrittäjätyöskentelyyn.
- A on tehnyt ruokalähetin työtä Yhtiölle sen alustan kautta. Asiassa on ilmennyt, että A:n työlle ei ole sovittu vähimmäismäärää, ja A on muutoinkin voinut itse päättää käytettävissä olostaan ja alustalla tarjottavien tehtävien hyväksymisestä. A:n voidaan katsoa sopineen Yhtiön kanssa työn tekemisestä tarpeen mukaan, ja tämän tyyppinen työnteen tapa on työsuhteessa mahdollinen. Keskeisenä Yhtiön liiketoiminnalle kuvautuu sen käyttämä ja ylläpitämä alusta, ja automatisoitunakin alusta on osa Yhtiön toimintaa. **TELK katsoi, että kyse ei ole vain eri toimijoiden yhteen saattamisesta alustan välityksellä. Yhtiö on käyttänyt alustaa liiketoiminnassaan kuljetustehtävien hankkimiseen ja tarjontaan A:lle, ja se on voinut vaikuttaa myös A:lle tarjottavien kuljetustehtävien määrään ja paikkaan sekä valvoa ja johtaa työtä.** Yhtiöllä kuvautuu olleen oikeus ja mahdollisuus A:n työn johtoon ja valvontaan myös henkilöstönsä kautta.
- Johtopäätös: TELK arvioi edellä esitettyjen seikkojen perusteella työsuhteen tunnusmerkkien täyttyvän A:n ja Yhtiön välisessä oikeussuhteessa. **A on tehnyt työtä sopimuksen perusteella Yhtiön lukuun henkilökohtaisesti ja vastiketta vastaan.** Työn tekemiseen liittyvät olosuhteet ja tekijät kokonaisuutena huomioiden A on tehnyt työtä Yhtiön johdon ja valvonnan alaisena. TELK katsoi kokonaisuutena arvioiden, että A:n työskentely Yhtiölle vuonna 2020 on tapahtunut työsuhteessa, joten hänen työskentelynsä on sovellettava työntekijän eläkelakia.
- **HUOM! Sopimusehdot ja mahdollisesti konseptikin ovat muuttuneet/muuttuvat.**

Helsingin käräjäoikeus tuomio 23/1289960, annettu 28.7.2023, asianro R 23/3194, ”kevytyrittäjyyden” synkempi puoli

- Syytteen teonkuvauksessa todettua:
- ”Henkilöitä on rekisteröity X Oy:öön kevytyrittäjiksi, vaikka he ovat todellisuudessa olleet työntekijäasemassa ja siten heille olisi tullut järjestää työeläkevakuutus. Henkilöiden tekemästä työstä on usein laskutettu ns. väliyhhtiön kautta. Näiden väliyhhtiöiden avulla on työn tilaajan suuntaan saatu järjestely näyttämään siltä, että he eivät tilaa työtä kevytyrittäjiltä. Järjestelyn avulla vältetään työeläkevakuutusmaksuja, koska henkilöt ovat muodollisesti yrittäjiä.”
- Vakuuttamisen valvonnan näkökulmasta asia näytti seuraavalta: Ainakaan kaikki työmaille työskennelleet henkilöt eivät olleet ymmärtäneet olleensa ”kevytyrittäjiä” tai ylipäätään kaikkia yrittäjäasemaan liittyviä velvoitteita. Sama tahon hankki työkeikat (aliurakat) rakennustyömailta sekä näille työmaille työntekijät, joista mahdollisesti osa oli vastoin ymmärtämystään muodollisesti ”kevytyrittäjiä”. Heidän saamansa korvaukset kulkivat saman tahon hallinnoiman laskutuspalveluyrityksen kautta.
- KäO hylkäsi syytteet, nyt HO:ssa, ihmiskaupan yms. toteennäytössä haasteita

Yhtiöt ja osuuskunnat sekä eläkevakuuttaminen

- Eläkevakuuttamisessa yrittäjä/työsuhde rajanvetoon vaikuttavat myös muotoseikat, etenkin silloin, jos toimintaa harjoitetaan yhtiönä/osuuskuntana.
- Osakeyhtiöstä tulee olla tietty omistus (30 %), tietty johtava asema.
- Ky:ssä tulee olla vastuunalainen yhtiömies.
- Osuuskunnassa saa olla max 3 jäsentä tai osuuskunnan säännöissä ns. rajoittamaton lisämaksuvelvollisuus, jotta YEL.
- Nämä elementit tuovat mahdollisuuden ”vakuutus suunnitteluun” tietyissä tilanteissa. Aina vaaditaan kuitenkin työntekoa (se on vakuuttamisen kohde) ja myös sopimusten yms. ”muotoseikkojen” pitää olla aitoja.

Vaikeuksia on, mutta ei keksitä pyörää uudestaan

- Laskutuspalveluyrityksen käyttö tuo sinällään tietyn ja aivan perustellun ennako-oletuksen yrittäjäasemassa tehdystä työstä. MUTTA asia ei ratkea sen perusteella, että korvaus työstä maksetaan laskutuspalveluyrityksen kautta.
- Yksi eläkevakuuttamisen selvittelyn haaste ja oikein toimisen este on se, että laskutuspalveluiden/erilaisten alustojen kautta toimivien henkilöiden yrittäjäidentiteetti on heikko (eivätkä työsuhdeasiatkaan aina kiinnosta). Etenkin ulkomaalaistaustaisilla on myös aitoja ymmärtämisvaikeuksia.
- Työsuhde-yrittäjä rajanveto tehdään perinteisiin tunnusmerkkeihin ja soveltamiskäytäntöön tukeutumalla.

